

Ár 2012, þriðjudaginn 18. desember er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 131/2012**:

**M og
N
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M og N, hér eftir nefndir sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 27. júlí 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 27. júlí 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 30. júlí 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 17. september 2012. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 1. október 2012, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðilum.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 18. desember 2012.

II.

Málsatvik.

Þann 9. ágúst 2006 var lánsúmsókn A, dagsett. A óskaði eftir skuldabréfaláni að fjárhæð kr. 3.500.000 til að greiða upp yfirdráttarskuldir hjá varnaraðila sem voru tilkomnar vegna mastersnáms í tölvunarfræði sem A stundaði í Danmörku og átti að ljúka þann 1. febrúar 2007. Sóknaraðilar voru samkvæmt úmsókninni reiðubúnir að takast á hendur sjálfskuldarábyrgð á láninu. Á lánsúmsókninni hökuðu þau við að þau óskuðu ekki eftir mati á greiðslugetu skuldara. Höfðu þau kynnt sér efni bæklinga um persónuábyrgðir og veðtryggingar þriðja aðila auk samkomulags um sama efni sem fjármálastofnanir áttu aðild að. Undirrituðu þau lánsúmsóknina þar sem umræddar upplýsingar komu fram, í kafla sem ber yfirskriftina „Sjálfskuldarábyrgð“.

Þann 9. ágúst 2006 undirrituðu sóknaraðilar yfirlýsingu. Í yfirlýsingunni kom fram að samhliða því að sóknaraðilar samþykktu og undirrituðu sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. X, að fjárhæð 3.500.000 kr., vegna A lýstu sóknaraðilar því yfir að

þeim væri kunnugt um að A væri nýkominn frá námi í Danmörku og hefði ekki haft tekjur til að byggja greiðslumat á. Sóknaraðilar samþykktu að lánið yrði veitt án undangengins greiðslumats. Sóknaraðilar höfðu kynnt sér efni bæklinga um persónuábyrgðir þriðja aðila og samkomulag um sama efni sem fjármálastofnanir áttu aðild að og var kunnugt um að ekki væri framkvæmt mat á greiðslugetu A. Sóknaraðilar lýstu því yfir að þau gætu ekki borið það fyrir sig gagnvart varnaraðila að ekki hefði verið framkvæmt greiðslumat kæmi til þess að ábyrgðin yrði virk og skuldin innheimt hjá sóknaraðilum.

Þann 10. ágúst 2006 var skuldabréf nr. Y að fjárhæð kr. 3.500.000, gefið út af A til varnaraðila. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á láninu. Óskuðu þau eftir undanþágu frá mati á greiðslugetu greiðanda og settu upphafsstafi sína við það val. Fram kom að ábyrgðaraðili gæti óskað eftir undanþágu frá mati á greiðslugetu greiðanda enda væri heildarábyrgðarfjárhæð ábyrgðaraðila vegna greiðanda gagnvart F lægri en kr. 1.000.000 eða ábyrgðaraðili maki eða í sambúð með greiðanda. Ábyrgðaraðili skyldi staðfesta ósk um undanþágu með upphafsstöfum sínum. Tekið var fram að með undirritun sinni á skuldabréfið staðfestu sjálfskuldarábyrgðaraðilar að þeir hefðu kynnt sér efni upplýsingabæklinga varnaraðila um persónuábyrgðir og veðtryggingar þriðja aðila, en varnaraðili var aðili að samkomulagi fjármálafyrirtækja, stjórnvalda og Neytendasamtakanna um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 17. september 2007 var dagsett yfirlýsing sem sóknaraðili M undirritaði. Þar kom fram að samhliða því að sóknaraðili M samþykkti og undirritaði sjálfskuldarábyrgð á tékkreikningi nr. Z að fjárhæð kr. 3.300.000 vegna A lýsti sóknaraðili M því yfir að honum væri kunnugt um að lánsfjárhæð þessi væri veitt sem yfirdráttur til eins árs. M staðfesti líka að hann vissi að A væri og hefði verið búsettur í Danmörku um nokkurt skeið við nám og hefði hafið störf þar ytra. Vegna lánsformsins var erfitt að framkvæma mat á greiðslugetu A vegna lánsins og samþykkti sóknaraðili M að lánið yrði veitt án undangengins greiðslumats, enda væri honum kunnugt um fjárhagsstöðu viðkomandi. Sóknaraðili M hafði kynnt sér efni bæklinga um persónuábyrgðir þriðja aðila og samkomulag um sama efni sem fjármálastofnanir áttu aðild að og var kunnugt um að ekki var framkvæmt mat á greiðslugetu A. Sóknaraðili M lýsti því yfir að hann gæti ekki borið það fyrir sig gagnvart varnaraðila að ekki hefði verið framkvæmt greiðslumat, kæmi til þess að ábyrgðin yrði virk og skuldin innheimt hjá sóknaraðila M.

Þann 19. september 2007 var sjálfskuldarábyrgð nr. Þ gefin út. Með sjálfskuldarábyrgðinni skuldbatt sóknaraðili M sig til að tryggja varnaraðila efndir á skuldbindingum reikningseiganda. Ábyrgðaraðili ábyrgðist alla skuldina sem sína eigin. Við vanefnd reikningseiganda var kröfuhafa í sjálfsvald sett hvern hann kræfi fyrst, reikningseiganda eða sjálfskuldarábyrgðaraðila. Reikningseigandi reiknings nr. Æ var A. Hámarksfjárhæð ábyrgðarinnar var kr. 3.300.000. Staðfesti sóknaraðili M með undirritun sinni að hafa kynnt sér efni yfirlýsingarinnar, upplýsingabæklinga varnaraðila um persónuábyrgðir og reglur um gerð greiðslumats hjá reikningseiganda. Sóknaraðili M lýsti því yfir að eignir hans stæðu vel fyrir þeim skuldbindingum sem á hann kynnu að falla vegna ábyrgðarinnar. Sóknaraðili M staðfesti að hann óskaði ekki eftir mati á greiðslugetu reikningseiganda, enda var heildarábyrgðarfjárhæð ábyrgðaraðila vegna reikningseiganda gagnvart varnaraðila lægri en kr. 1.000.000 eða

ábyrgðaraðili maki eða í sambúð með reikningseiganda. Setti sóknaraðili M upphafsstafi sína við það val.

Þann 3. janúar 2012 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila M þar sem óskað var eftir að ábyrgðaryfirlýsingar nr. Æ og Ö [sic] yrðu skoðaðar og afstaða tekin til gildis þeirra. Varnaraðili kvað ábyrgð á skuldabréfi nr. Y gilda þann 9. janúar 2012. Þá kvað varnaraðili ábyrgð sóknaraðila M á tékkareikningi nr. Æ gilda þann 10. janúar 2012.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 27. júlí 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Í liðnum kröfur á kvörtunareyðublaði sóknaraðila til nefndarinnar kemur eftirfarandi fram: „*Þess er krafist að sjálfskuldarábyrgð undirritaðra, M og N, verði aflétt og þær ógildaðar, skuldabréf Y og yfirdráttarlán Þ. Þess er einnig krafist að viðurkennt verði að sjálfskuldarábyrgð á nefndu yfirdráttarláni sé þegar fallin úr gildi sbr. 6. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, þar sem 4 ár eru liðin frá útgáfudegi, sem var 19. september 2007.*“

Sóknaraðilar kveða varnaraðila ekki hafa farið eftir samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þar sem greiðslumat vegna sjálfskuldarábyrgða þeirra hafi ekki verið framkvæmt áður en þau tókust á hendur ábyrgðirnar. Benda sóknaraðilar á að frá þessu geti fjármálafyrirtæki ekki undanskilið sig en fjármálafyrirtækjum beri að vinna eftir umræddu samkomulagi. Búi bankinn yfir sérþekkingu sem ekki sé hægt að leggja á skuldara.

Sóknaraðilar vísa til þess að það að einhverjum sé fullkunnugt um greiðslugetu og fjárhag verði að byggja á mati sem bankinn hafi átt að vinna enda hafi það verið bankinn sem hafi sóst eftir tryggingunni. Úrskurðarnefndin hafi staðfest þetta í úrskurði nr. 4/2011 þar sem ekki sé fallist á að vegna skyldleika aðalskuldara og ábyrgðarmanna hafi ábyrgðarmaður átt að gera sér grein fyrir fjárhag skuldara.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila um að fella beri niður sjálfskuldarábyrgð þeirra á skuldabréfi nr. Y verði hafnað. Varnaraðili fellst á kröfu sóknaraðila M um að ógilda sjálfskuldarábyrgð hans sbr. sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingu nr. Þ og tekur því ekki til varna er þá kröfu varðar.

Vísar varnaraðili til þess að þegar sóknaraðilar hafi undirritað skuldabréfið sem sjálfskuldarábyrgðaraðilar hafi falist í því loforð sem skuldbindi sóknaraðila. Sönnunarbyrði um að skuldbinding þeirra sé fallin úr gildi eða ógild hvíli á sóknaraðilum og hafi þau ekki sýnt fram á það. Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi hvorki lagagildi né feli það í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa hafi þær afleiðingar að ógilda beri ábyrgðaryfirlýsingu hafi samkomulaginu ekki verið fylgt til hlítar. Meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem geti varpað ljósi á það hvort ógilda beri veðsetninguna og þá í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Því til stuðnings bendir varnaraðili á dóm Hæstaréttar í máli nr. 116/2010. Í dóminum komi fram að þótt fyrir liggi að sérstakt mat á greiðslugetu

skuldara lánsins hafi ekki farið fram, eins og reglur samkomulagsins kveði á um, hafi það ekki í för með sér ógildi ábyrgðaryfirlýsingar enda megi ráða af orðalagi hennar að áfrýjandi málsins hefði undirgengist ábyrgðina þótt skuldarinn hefði ekki staðist greiðslumat.

Varnaraðili hafnar því að ógilda beri skuldbindingu sóknaraðila skv. skuldabréfinu á grundvelli þess að ekki hafi verið framkvæmt greiðslumat enda hafi legið fyrir að sóknaraðilar vissu að A myndi ekki standast greiðslumat og fyrir liggi yfirlýsing þeirra þess efnis. Þar komi fram að þau hafi gert sér grein fyrir fjárhagsstöðu A og að hann hafi ekki haft tekjur til að byggja greiðslumat á sökum þess að hann hafi verið í námi árin áður. Hefði varnaraðili samt sem áður framkvæmt greiðslumat og niðurstaðan verið neikvæð, sbr. yfirlýsingar sóknaraðila, verði að telja ótrúverðugt að sóknaraðilar hefðu fallið frá ákvörðun sinni að gangast í ábyrgð enda væri niðurstaðan í samræmi við upplýsingarnar sem þau höfðu þegar undir höndum, sbr. yfirlýsingar þeirra. Varnaraðili telur jafnframt ótrúverðugt að það hafi verið ákvörðunarástæða hjá sóknaraðilum til að gangast í ábyrgðina að fá að sjá niðurstöðu greiðslumats vegna lántökunnar. Ástæða þess að greiðslumeta skal lántakendur sé svo að væntanlegir ábyrgðarmenn geti tekið upplýsta ákvörðun áður en þeir gangist í ábyrgð. Í þessu tilviki hafi sóknaraðilar verið upplýstir og sé því ekki ósanngjarnt af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936.

Til viðbótar bendir varnaraðili á dóm Hæstaréttar í máli nr. 153/2005 [sic], þar sem dómurinn taki sérstaklega fram að ef vanhöld væru á kynningu á óhagstæðu greiðslumati þyrfti fjármálastofnun að geta sýnt fram á að ábyrgðarmanni hafi verið fjárhagsstaða skuldara ljós og að ábyrgðarmaður hefði samt sem áður tekið á sig skuldbindinguna. Þessi dómur færi enn frekari stuðning við afstöðu varnaraðila um að leggja verði aðaláherslu á að ábyrgðarmaður sé upplýstur um fjárhagsstöðu greiðanda lánsins þegar hann gangist í ábyrgðina en ekki að ákvæðum samkomulagsins sé fylgt eftir orðanna hljóðan.

Varnaraðili bendir einnig á að skuldabréfið hafi verið útgefið árið 2006 og hafi sóknaraðilar ekki gert athugasemd varðandi það fyrr en nú og hafi því sýnt af sér tómlæti. Í því sambandi vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4871/2011.

Varnaraðili telur að sóknaraðilar hafi ekki sýnt fram á að það sé ósanngjarnt af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig ábyrgðir þeirra hvað þá að önnur skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu uppfyllt. Beri því að hafna kröfu sóknaraðila um að fella beri niður sjálfskuldarábyrgð þeirra á skuldabréfi nr. Y.

V.

Niðurstaða.

Sóknaraðilar kröfðust ógildingar sjálfskuldarábyrgða á skuldabréfi nr. Y og sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila M, sbr. sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingu nr. Þ. Varnaraðili féllst á kröfu sóknaraðila M um ógildingu sjálfskuldarábyrgðar, sbr. sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsingu nr. Þ. Verður því kröfu sóknaraðila þar að lútandi vísað frá nefndinni, með vísan til 5. gr. samþykktar fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Að fenginni þessari niðurstöðu lýtur sakarefni málsins að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. Y, útgefnu af A til varnaraðila.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. Varnaraðili var eitt þessara aðildarfélaga. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess. Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur hefur gefið út leyfi til að veðsetja fasteign sína til tryggingar skuldum annars einstaklings, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Óumdeilt er að varnaraðili mat ekki greiðslugetu A, útgefanda skuldabréfs nr. Y og að það verklag var ekki í samræmi við ákvæði samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Af fyrri úrskurðum úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki, t.d. nr. 91/2011 og 115/2011 og dómafordæmum má hins vegar draga þá afdráttarlausu ályktun að vanhöld á því að framkvæma greiðslumat leiði ekki fyrirvaralaust til þess að ábyrgðarskuldbinding falli niður. Verður hér mjög að líta til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga og sanngirnissjónarmiða.

Í samræmi við þann tilgang samkomulagsins að draga úr vægi ábyrgðarskuldbindinga verður að gera greinarmun á því annars vegar þegar fjármálafyrirtæki leitast við að fara á svig við efni þess með því t.d. að útbúa yfirlýsingar í stöðluðum lánskjöllum um að í ábyrgð sé gengist þrátt fyrir vitneskju um getuleysi skuldara til greiðslu og hins vegar tilvikum þar sem ábyrgðarmenn gefa sérstakar yfirlýsingar um að þeim sé kunnugt um bága eða óvísa stöðu skuldara og að hann standist ekki greiðslumat, lýsa vilja sínum til að gangast í ábyrgðina samt sem áður og afsala sér öllum rétti til að byggja rétt á því að greiðslumat hafi ekki farið fram. Sóknaraðilar undirrituðu slíka yfirlýsingu samhliða því sem þau gengust í ábyrgð fyrir skuldabréfinu og verður að hafna því að ábyrgðinni verði vikið til hliðar á grundvelli samkomulagsins, sbr. 36. gr. laga nr. 7/1936 um sanningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sbr. úrskurðir úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 115/2011 og 132/2012.

Í ljósi alls framangreinds verður að hafna kröfu sóknaraðila um að ógilda beri sjálfskuldarábyrgð hans á skuldabréfi nr. Y, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila M um ógildinguna sjálfskuldarábyrgðar hans sbr. sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsing nr. Þ er vísað frá.

Kröfu sóknaraðila, M og N, um ógildinguna sjálfskuldarábyrgða þeirra á skuldabréfi nr. Y er hafnað.

Reykjavík, 18. desember 2012.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason